

Kerkenvisie

Gemeente Nieuwkoop

Inhoudsopgave

1: Inleiding	3
2: Doel en resultaat	4
3: Definitie en werkwijze	4
4: Betekenis van religieus vastgoed voor Nieuwkoop	5
4.1: Maatschappelijk perspectief	5
4.2: Cultuur- en architectuurhistorisch perspectief	5
4.3: Typologisch perspectief	7
5: Religieus vastgoed	9
5.1: Monumentaal beschermd religieus vastgoed.....	9
5.2: Niet beschermd religieus vastgoed.....	9
5.3: Afgestoten religieus vastgoed.....	9
6: Huidige staat, bouwkundige situatie en gebruik	10
7: De kerkgenootschappen	10
8: De rol van de gemeente Nieuwkoop	11
9: Conclusies	13
Bijlagen	15
Bijlage 1: Rijksmonumenten	15
Bijlage 2: Gemeentelijke monumenten	15
Bijlage 3: Niet beschermde objecten	15
Bijlage 4: Voormalige kerkgebouwen.....	15
Bijlage 5: Inventarisatiekaarten.....	16

1. Inleiding

Kerkgebouwen vertegenwoordigen in veel gevallen cultureel rijkdom en zijn bepalend voor het fysieke aanzien van kernen. Kerkgebouwen hebben primair een religieuze betekenis, naast een meer algemene maatschappelijke betekenis.

Naast de waardering voor de betekenis van cultuurhistorische rijkdom bestaan er ook zorgen over de toekomst van kerkgebouwen. Ontwikkelingen in de samenleving leiden tot een teruglopend kerkbezoek. Het gevolg hiervan is niet alleen dat de kerken steeds leger worden, maar ook dat inkomsten van kerkeigenaren teruglopen. Deze combinatie kan uiteindelijk leiden tot het sluiten en afstoten van kerkgebouwen. Tegelijkertijd biedt het afstoten en vrijkomen van religieus vastgoed ook kansen.

De problematiek rond het openhouden van religieus vastgoed doet zich overal in het land voor. De aanpak door middel van het opstellen van een kerkenvisie verschilt per gemeente. De aanpak die Nieuwkoop heeft gekozen is om niet uitsluitend in te gaan op (monumentaal) beschermd religieus vastgoed, maar om religieus vastgoed in breder verband te benaderen. Dit omdat er een functionele relatie bestaat tussen kerkgebouwen, de sociale rol die kerkgenootschappen vervullen en het behoud van monumenten.

2. Doel en resultaat

Het doel van dit document is om een visie te verschaffen en daarbij alle relevante achtergrondinformatie te verschaffen ten aanzien van kerkgebouwen in de gemeente Nieuwkoop. Hierbij zal ingegaan worden op het huidige gebruik, te verwachten leegstand en het afstoten van religieus vastgoed op de korte- en de middellange termijn.

Deze kerkenvisie biedt verder handvatten voor het in stand houden van bestaande kerkgebouwen en het mogelijkwerijs herbestemmen van leeglopende kerkgebouwen in de gemeente. Deze handvatten kunnen worden gebruikt door eigenaren, beheerders en ontwikkelaars en vormen tegelijkertijd een sturingsmiddel voor de gemeente. Hiermee wordt beoogd om het kerkenlandschap op een duurzame wijze voor de toekomst te behouden.

3. Definitie en werkwijze

Religieus vastgoed omvat alle kerkgebouwen in de gemeente Nieuwkoop. Ten aanzien van het begrip kerkgebouw wordt in deze visie de volgende definitie gehanteerd: *een kerkgebouw is een gebouw dat door of in opdracht van een religieus genootschap is gerealiseerd ten behoeve van het gezamenlijk belijden van religie en dat nog als zodanig wordt geëxploiteerd*. Onder de beschrijving van de definitie vallen geen bouwwerken die ooit als kerkgebouw zijn gerealiseerd, maar in een eerder stadium zijn herbestemd en een andere functie hebben gekregen. Wel zal in deze visie kort ingegaan worden op voormalige kerkgebouwen die in het verleden zijn herbestemd of waarvan de planologische procedure tot herbestemming nog loopt.

Voorliggende kerkenvisie verschaft een overzicht van kerkgebouwen die in de gemeente Nieuwkoop aanwezig zijn. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in monumentaal religieus vastgoed en niet beschermd religieus vastgoed. Door de gemeente Nieuwkoop wordt niet beoogd om op de middellange termijn nieuwe religieuze monumenten aan te wijzen. Naast deze onderverdeling zal ingegaan worden op het huidige gebruik, de bouwkundige situatie en het toekomstige gebruik. In het kader van het opstellen van deze kerkenvisie zijn alle kerkgenootschappen benaderd. Vervolgens is er met hen gesproken over de door de eigenaren gedachte toekomst van de kerkgebouwen. Met de kerkgenootschappen is primair gesproken over continuering van de huidige religieuze functie van kerkgebouwen. Indien continuering niet voor de hand liggend is, is er gesproken over alternatieve mogelijkheden. Deze mogelijkheden dienen te worden gezocht in herbestemming dan wel sloop.

4. Betekenis van religieus vastgoed voor Nieuwkoop

Voor de betekenis van religieus vastgoed voor Nieuwkoop kan onderscheid gemaakt worden in een maatschappelijke betekenis en een cultuurhistorische betekenis.

4.1 Maatschappelijk perspectief

De betekenis van religieus erfgoed voor de gemeenschap wordt primair vertegenwoordigd door kerkgenootschappen en de sociaal/maatschappelijke rol die deze instanties vervullen in de samenleving. Daarnaast speelt gevoelswaarde ook een belangrijke rol. Veel mensen in de hedendaagse maatschappij zijn niet meer binnen een religieuze gemeenschap/kerk actief, maar hebben wel verwantschap met generaties die in de kerk zijn gedoopt en getrouwd en/of bij de kerk zijn begraven. Kerkgebouwen zijn weliswaar particulier bezit, maar kunnen tevens fungeren als maatschappelijke ruimten/ontmoetingspunten.

4.2 Cultuur- en architectuurhistorisch perspectief

De cultuurhistorische betekenis van religieus vastgoed omvat drie belangrijke aspecten: het architectuurhistorische aspect, het stedenbouwkundige aspect en het typologische aspect.

Vanuit architectuurhistorisch perspectief vertegenwoordigen kerkgebouwen architectonische stromingen. Vanwege de symbolische en representatieve betekenis van kerkgebouwen is de architectonische vormgeving door de eeuwen heen van grote betekenis geweest, ook als deze sober en ingetogen moest blijven. De religieuze geschiedenis wordt mede tot uitdrukking gebracht in de vormgeving en symboliek van de gebouwen. Dat geldt niet alleen voor het uiterlijk van kerkgebouwen, maar net zo goed voor het interieur en de aankleding van kerkgebouwen. De geschiedenis van de kerk en religie is niet statisch, maar is continu in beweging (geweest). Kerkgebouwen zijn dan ook geen uniforme religieuze gebouwen, maar weerspiegelen ook in hun typologie en plattegronden een lange en veelkleurige traditie.

De meeste kerkgebouwen in de gemeente Nieuwkoop zijn relatief jong. Er bevinden zich geen kerkgebouwen uit de middeleeuwen (meer) binnen de huidige gemeentegrenzen. Weliswaar zijn de meeste dorpskernen in de gemeente in de middeleeuwen ontstaan, maar kwamen pas later – vanaf de achttiende eeuw – tot verdere ontwikkeling, hetgeen de jonge datering van de meeste kerkgebouwen in de gemeente verklaart. In de negentiende eeuw ontstonden de huidige hervormde kerkgebouwen in Nieuwkoop, Nieuwveen, Noorden, Zevenhoven en Ter Aar. Laatstgenoemde kerk uit 1843 verving een kerkgebouw uit 1568.

De huidige hervormde kerk van Nieuwkoop (1821) verving een kerk uit de middeleeuwen, waarvan de fundamenten deels nog aanwezig zijn. De kerken in Nieuwkoop, Noorden en Ter Aar zijn sobere gebouwen met dakruiters, gebouwd volgens de calvinistische traditie en daarom als zaalkerk uitgevoerd. Inwendig zijn de kerken met houten tongewelven – al dan niet voorzien van trekbalken – overdekt, vanwege de uit laagveen bestaande bodem. Er is geen uitgesproken bouwstijl in deze gebouwen zichtbaar omdat bij de bouw ervan – zoals toen gebruikelijk was bij protestantse kerkbouw – geen architecten met academische vorming betrokken zijn geweest. Wel zijn door middel van bijvoorbeeld deuromlijstingen en rondboogvensters neoclassicistische elementen herkenbaar. Een dergelijke uiterst sobere ornamentiek is kenmerkend voor de protestantse kerkbouw uit de eerste helft van de negentiende eeuw.

De Remonstrantse Kerk in Nieuwkoop (1822) is in een sobere trant opgetrokken. Deze bevat een sobere en deels oudere en van elders afkomstige inrichting. Bijzonder aan de kerk in Ter Aar is dat deze aan de twee korte zijden driezijdig is afgesloten, hetgeen de opzet van een centraalbouw suggereert. De hervormde Ontmoetingskerk in Nieuwveen (1832) is gebouwd tegen de zestiende-eeuwse toren van de vorige kerk. Daarmee is de kerktoren van Nieuwveen mogelijk het oudste

nog bestaande religieuze gebouw binnen de huidige gemeentegrenzen. In het kerkgebouw zelf zijn de spitsboogvensters interessant, die getuigen van een vroege invloed van de neogotiek. De kerk van Zevenhoven (1837) is een sobere zaalkerk. Interessant is de fronttoren die exact honderd jaar later er tegenaan is gebouwd in een aangepaste stijl. Daarom is de kerktoren een goed voorbeeld van traditionalisme uit het interbellum. De huidige rooms-katholieke kerkgebouwen in de gemeente zijn ontstaan vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw. In 1853 vond het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland plaats, waarna de toenmalige katholieke staties zijn omgevormd tot zelfstandige parochies. De kerkgebouwen van Nieuwveen, Noorden en Langeraar bevatten een neogotische bouwstijl, refererend aan de bloeitijd van de kerk: de middeleeuwen. Deze opvallende, uit spitsbogen bestaande stijl bevat veel verticaliteit en kenmerkt het toenemende zelfbewustzijn van de katholieke gemeenschap vanaf 1850. In tegenstelling tot voorheen getuigt de architectuur van de katholieke kerken van een opvallend eigen identiteit en vertoont een gewaagde en nieuwe trend ten opzichte van het uit de mode geraakte neoclassicisme. De katholieke kerken van Nieuwkoop, Nieuwveen, Noorden, Noordeinde en Langeraar zijn in de periode tussen 1850 en 1940 ontstaan. De kerken van Nieuwveen, Noorden en Langeraar zijn neogotisch en die van Nieuwkoop en Noordeinde bevatten een ingetogener stijl die ook wel als traditionalisme wordt aangeduid. Hiermee geven de vijf huidige parochiekerken in de gemeente een representatief beeld van de globale ontwikkeling van de katholieke kerkbouw tussen 1850 en 1940 in ons land.

De St. Nicolaaskerk van Nieuwveen is de oudste nog bestaande katholieke parochiekerk in de huidige gemeente Nieuwkoop. Het driebeukige neogotische gebouw is een zogenaamde pseudobasiliek, dateert uit 1867 en werd ontworpen door architect Theo Asseler (1823-1879). De ranke toren kwam wegens geldgebrek later – in 1887 – tot stand naar een ontwerp van de productieve kerkenbouwer Evert Margry (1841-1891) uit Rotterdam, leerling van de bekende architect Pierre Cuypers. Opvallend is de rijk uitgevoerde neogotische stijl met veel gestuukte ornamenten: een kenmerk van vroege neogotiek in de katholieke kerkbouw. Dit wordt ook wel “stukadoorsgotiek” genoemd: de gewelven zijn gemaakt van gepleisterd hout en vervolgens beschilderd. In deze periode hadden kerkarchitecten nog weinig ervaring met het construeren van stenen gewelven; dat gold zeker voor deze uit slappe veengrond bestaande regio.

De St. Adrianuskerk in Langeraar uit 1904 is de tevens grootste roomskatholieke kerk in de huidige gemeente Nieuwkoop: een monumentale driebeukige kruisbasiliek met hoge spitse fronttoren in neogotische stijl. Het ontwerp van de architecten Meester en Scheepens is beïnvloed door het werk van hun leermeester, de genoemde Pierre Cuypers. Bijzonder is de achthoekige kruising tussen het schip, dwarsschip en koor van de kerk. Deze achthoekige ruimte, overdekt door een bakstenen stergewelf, is vermoedelijk geïnspireerd op de achthoekige viering van Cuypers' Vondelkerk in Amsterdam, en werd als zodanig ontworpen om de parochianen een beter zicht op het altaar te geven: een vroeg voorbeeld van de zogenaamde liturgische beweging die vanaf circa 1900 in de Rooms-Katholieke Kerk zichtbaar werd. Verder is het schoonmetselwerk van zowel muren, bogen als gewelven opvallend, waarbij de muren en pijlers rode baksteen bevatten en de gewelfvelden in gele baksteen zijn gemetseld. Ten derde heeft de St. Adrianuskerk een opvallende neogotische aankleding, beglazing en inrichting, voor een groot deel daterend uit de bouwtijd en nog gaaf aanwezig, hetgeen een zeer goed beeld geeft van het rijke Roomse leven van omstreeks 1900.

In het midden van de negentiende eeuw kreeg Nieuwkoop een nieuwe parochiekerk, gewijd aan Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming, die toen nog klein en sober was. In 1934 is dit kerkje wegens bouwvalligheid gesloopt en vervangen door de huidige, grotere kerk naar ontwerp van Jacobus Dessing (1880-1966). Dit kerkgebouw, een driebeukige pseudobasiliek met westtoren geldt als een hoogtepunt in de rooms-katholieke kerkbouw uit het interbellum. In de geest van de genoemde liturgische beweging heeft het een breed middenschip, van waaruit het altaar optimaal te zien is: een indrukwekkende ruimtewerking. Conform de mystieke beleving van het heilig misoffer is het priesterkoor verhoogd en valt indirect zachtblauw licht op het altaar. De bouwstijl bevat elementen uit de late inheemse gotiek, waarmee het een heel geslaagd voorbeeld is van traditionalistische

kerkbouw uit het interbellum. In de detaillering is een overgang tussen traditionalisme en expressionisme waar te nemen: een originele architectonische synthese. De inwendig zichtbare, steile houten kap is beïnvloed door laatmiddeleeuwse Hollandse kappen en refereert tevens aan het werk van de bekende architect Alexander Kropholler (1881-1973).

De protestantse kerkgebouwen van na 1850 in de gemeente laten een stilistische ontwikkeling van de zaalkerk gedurende de negentiende en twintigste eeuw zien. Tussen 1850 en ca. 1920 is er sprake van de zogenoemde neostijlen: neogotiek – zoals bij de voormalige gereformeerde kerk in Nieuwveen uit 1895 – en neorenaissance – bij de gereformeerde kerk in Ter Aar (1912) – komen voor. De Witte Kerk in Zevenhoven laat een mengvorm tussen romaanse en renaissance elementen zien, wat ook wel onder het zogenoemde eclecticisme kan worden geschaard, zij het dat dit een zeer sober voorbeeld is.

Tussen 1920 en 1940 is het traditionalisme te bespeuren – bij de genoemde kerktoren in Zevenhoven uit 1937 – en vanaf omstreeks 1960 staat de kerkbouw onder invloed van het modernisme. De (doosvormige) zaalkerk met rechte hoeken en vensters is het belangrijkste kenmerk van laatstgenoemde fase. Het gereformeerde kerkje van Woerdense Verlaat (1964; Brouwer) is een karakteristiek voorbeeld van naoorlogse wederopbouwarchitectuur. Een kenmerk daarvan is de gewapend betonnen omlijsting van de vensters. Een andere belangrijke wederopbouwkerk in de gemeente is de St. Ursulakapel in Nieuwveen (1955; Thunnissen & Van Kranendonk). Hierin is de voor de katholieke kerkbouw van de jaren '50 kenmerkende basiliekvorm te zien. De huidige gereformeerde kerk in Nieuwkoop (1966; B. Loerakker) is representatief voor de protestantse kerkbouw uit de jaren '60 en is tevens opmerkelijk en weloverwogen gesitueerd aan de voet van de veendijk.

Geconcludeerd kan worden dat de gemeente Nieuwkoop zeer rijk is aan kerkelijke bouwkunst uit de periode na 1800. De diversiteit aan bouwstijlen ontstond toen in ons land voor het eerst sinds ruim twee eeuwen sprake was van godsdienstvrijheid. De veelheid van bouwstijlen in de gemeente Nieuwkoop is representatief voor de veelheid aan denominaties in de gemeente én in de rest van ons land. Het over het algemeen waar te nemen architectonische verschil tussen de katholieke (neogotiek en traditionalisme) en protestantse kerkgebouwen (neoclassicisme, eclecticisme en neorenaissance en uiteindelijk modernisme) is het voornaamste kenmerk daarvan.

Vanuit stedenbouwkundig perspectief nemen kerkgebouwen een bijzondere positie in. De afzonderlijke kernen in de gemeente Nieuwkoop hebben ieder één of meerdere kerkgebouwen die veelal beeldbepalend zijn voor de kernen. De kernen ontleen mede hun identiteit aan de aanwezigheid van beeldbepalende kerkgebouwen. Vanwege hun afwijkende vormgeving, grootte, de aanwezigheid van klokkentorens of kerkpleinen zijn kerkgebouwen vaak een verbijzondering van de omgeving en vormen zo vertrouwde herkenningpunten in het landschap.

4.3 Typologisch perspectief

In typologisch opzicht is de hervormde kerk in Ter Aar van belang in de negentiende-eeuwse protestantse kerkbouw in de gemeente Nieuwkoop. Karakteristiek in dit kerkgebouw is de symmetrie, die is waar te nemen in de plattegrond en in de opzet. De twee korte zijden van de zaalkerk zijn driezijdig gesloten en midden op het dak staat een dakruiter. Hierdoor wekt het gebouw enigszins de indruk van een centraalbouw. Dit type kerkgebouw is toonaangevend in de protestantse kerkbouw vanaf de Reformatie. In de negentiende-eeuwse protestantse kerkbouw ontstonden verschillende varianten op de centraalbouw, maar ook gebouwen met een L-vorm of een dergelijke onregelmatige opzet. De kerk in Ter Aar lijkt door de klassieke, symmetrische centraalbouw te zijn beïnvloed, waardoor zij zeldzaam voor de bouwperiode is.

Van de rooms Katholieke kerken in de gemeente Nieuwkoop zijn de St. Adrianuskerk in Langeraar en de O.L. Vrouw ten Hemelopneming in Nieuwkoop, typologisch gezien, het meest van belang. De eerstgenoemde kerk markeert een synthese tussen een kruisbasiliek en een centraalbouw. Katholieke architecten kozen in het begin van de twintigste eeuw vaker voor deze ruimtevorm vanwege vernieuwde liturgische wensen. De zichtbaarheid op het altaar moest worden verbeterd. In veel gevallen werd een overzichtelijke ruimte geschapen door middel van een vergrote viering of kruising tussen schip, dwarsschip en koor. De architecten Meester en Scheepens hebben deze bouwwijze in de kerk van Langeraar toegepast, waardoor de Adrianuskerk in typologisch opzicht tot de vooruitstrevende katholieke kerkbouw van omstreeks 1900 behoort.

De katholieke kerk van Nieuwkoop is architectonisch en ruimtelijk gezien beïnvloed door de mystieke tendensen van de liturgische beweging tijdens het interbellum en kan onder de zogenaamde volkskerken worden geschaard. Dat zijn (katholieke) kerken met een axiale vorm en een breed (midden)schip, van waaruit een optimaal zicht op het altaar wordt geboden. Vanaf circa 1920 eiste het Vaticaan dat elke nieuwgebouwde rooms-katholieke (parochie)kerk een breed (midden)schip kreeg, vanwege de vereiste overzichtelijkheid van de kerkruimte. Een opvallende tendens tijdens het interbellum is de architectonische nadruk op het altaar, zowel in de plattegrond als in de opzet. Het (priester)koor van het kerkgebouw kreeg zowel uit- als inwendig extra nadruk, wat in de Nieuwkoopse kerk goed te zien is. Karakteristiek en heel fraai uitgevoerd is de verhoogde koorpartij van deze kerk. Van hieruit stroomt indirect blauw licht naar het altaar, terwijl in het schip van de kerk indirect geel licht binnen valt. Dergelijke lichteffecten zorgen voor een theatrale beleving van de ruimte en van de heilige handelingen op het altaar. Vooral vanwege dit kenmerk is de Nieuwkoopse katholieke kerk in typologisch opzicht van groot belang.

Vanwege de genoemde typologische zeldzaamheid van deze drie kerkgebouwen is het van belang om bij een eventuele toekomstige herbestemming de inwendige ruimtewerking zo veel mogelijk intact te laten. Dit wordt ingegeven vanuit de redengevende omschrijvingen die zijn opgesteld ten aanzien van de Heilige Adrianuskerk te Langeraar en de parochie van O.L. Vrouw ten Hemelopneming te Nieuwkoop. In de redengevende omschrijvingen is opgenomen dat het interieur onder de monumentale bescherming valt, hetgeen beperkingen oplegt.

5. Religieus vastgoed

5.1 Monumentaal beschermd religieus vastgoed

In de gemeente Nieuwkoop hebben zes kerkgebouwen de status van rijksmonument. In de bijlagen is onder bijlage 1 een overzicht te vinden van deze rijksmonumenten. Verder hebben vijf kerkgebouwen de status van gemeentelijk monument. In de bijlagen is onder bijlage 2 een overzicht te vinden van de gemeentelijke monumenten. Een bijzonderheid is dat in één gemeentelijk monument een zeldzaam orgel aanwezig is. Dit orgel, ontworpen en vervaardigd door Hermanus Knipscheer, is een rijksmonument.

De (monumentaal) beschermde kerkgebouwen zijn van bijzondere cultuurhistorische waarde. De cultuurhistorische waarden van deze kerkgebouwen zijn beschreven in redengevende omschrijvingen.

De provincie Zuid-Holland heeft een aanjaagteam aangesteld voor herbestemming van agrarisch-, industrieel- en religieus erfgoed. Ten aanzien van rijksmonumenten stelt de provincie Zuid-Holland subsidie beschikbaar voor restauratie, waaronder in toenemende mate vrijkomende kerken. Met de *Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten Zuid-Holland* beoogt de provincie Zuid-Holland stimulering van blijvende investeringen in rijksmonumenten, het bevorderen van werkgelegenheid, vakmanschap in de restauratiemarkt en herbestemming van rijksmonumenten. Naast provinciale subsidie voor rijksmonumenten kan ook subsidie worden verkregen vanuit het Rijk. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) stelt subsidie beschikbaar voor het herbestemmen van monumenten. Deze subsidie bevordert een duurzaam gebruik van monumenten en van gebouwen met een cultuurhistorische waarde. De regeling is bestemd voor rijksmonumenten, provinciale monumenten, gemeentelijke monumenten, gebouwen zonder monumentstatus en gebouwen die onderdeel uitmaken van een samenstel van monumenten of van een complex. Ook belanghebbenden kunnen subsidie aanvragen voor het onderdeel van de regeling dat een haalbaarheidsonderzoek financiert. De eigenaar van het monument moet daar wel mee instemmen en de belanghebbende moet een rechtspersoon zijn. Bijvoorbeeld een gemeente, een projectontwikkelaar, een corporatie, een organisatie voor stadsherstel, of omwonenden die zich verenigd hebben in een stichting. De herbestemmingssubsidie kan gebruikt worden om de mogelijkheden tot herbestemming zo breed mogelijk te verkennen met een haalbaarheidsonderzoek of interactief- of procesgericht onderzoek.

Ten aanzien van gemeentelijke monumenten kan bij restauratie en onderhoud subsidie worden verstrekt op grond van de *Subsidieverordening monumentenzorg 2010 gemeente Nieuwkoop*.

Een status van gemeentelijk- of rijksmonument zorgt ervoor dat het college in beginsel nooit een omgevingsvergunning voor de activiteit slopen zal verlenen. De gemeente dient bij monumenten altijd advies in te winnen. Bij rijksmonumenten zal advies ingewonnen worden bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Bij gemeentelijke monumenten zal de erfgoedcommissie van Vereniging 'Dorp, Stad & Land' om advies worden gevraagd.

5.2 Niet beschermd religieus vastgoed

In de gemeente Nieuwkoop hebben zeven kerkgebouwen geen beschermde (monumentale) status. In de bijlagen is onder bijlage 3 een overzicht te vinden van deze kerkgebouwen. In de inventarisatie van nog aan te wijzen gemeentelijke monumenten bevinden zich geen kerkgebouwen die aangewezen zullen worden tot gemeentelijk monument. Daarmee ligt het niet in de lijn der verwachting dat op de middellange termijn kerkgebouwen aangewezen zullen worden tot gemeentelijk monument.

5.3 Afgestoten religieus vastgoed

Twee kerkgebouwen in de gemeente Nieuwkoop zijn recentelijk gesloten en afgestoten. In bijlage 4 is hierover meer informatie te vinden.

6. Huidige staat, bouwkundige situatie en gebruik

De algehele bouwkundige staat van in functie zijnde kerkgebouwen in de gemeente Nieuwkoop is over het algemeen redelijk tot zeer goed te noemen. Dit is mede het gevolg van fusies tussen kerkgenootschappen. Een voorbeeld hiervan is de fusie tussen de PKN-kerk te Zevenhoven en de Nederlands Hervormde Kerk te Zevenhoven tot de Protestantse Gemeente Zevenhoven. Het kerkgebouw van de Nederlands Hervormde Kerk aan de Dorpsstraat te Zevenhoven is na het sluiten van de Witte Kerk aan de Stationsweg te Zevenhoven geheel gerenoveerd. Verder hebben inspecties die uitgevoerd worden door de Stichting Monumentenwacht een positieve invloed op de algehele bouwkundige staat van (monumentale) kerkgebouwen.

Veel kerkgebouwen worden hoofdzakelijk gebruikt voor de zondagse mis of kerkdienst en/of een uitvaart, doop- of trouwdienst. Verder worden in enkele kerkgebouwen concerten en sociale activiteiten georganiseerd, zoals een koffieochtend voor senioren. Daar waar de kerkgemeenschap sterk terugloopt, is het risico op afstoting en sluiting het grootst en zal een vraag naar herbestemming spelen. Recente voorbeelden van kerken die afgestoten en gesloten zijn, zijn de PKN-kerk aan de Stationsweg 15 te Zevenhoven en de PKN-kerk aan de Kerkstraat 2 te Nieuwveen. Het kerkgebouw in Zevenhoven heeft een woonfunctie gekregen.

Geconstateerd is dat onder kerkgenootschappen in de gemeente Nieuwkoop op dit moment geen directe plannen zijn om kerkgebouwen af te stoten en te sluiten. Wel zien veel eigenaren dat dit het moment is om na te denken over (partiële) herbestemming. Meerdere kerkeigenaren denken al hardop over hoe een passende invulling gegeven kan worden aan te herbestemmen religieus vastgoed. Mogelijkerwijs kan een af te stoten kerkgebouw een functie vervullen voor een ander kerkgenootschap met een behoefte aan een groter gebouw waar religieuze diensten kunnen worden gehouden. In geval dit niet mogelijk is, zal er gekeken moeten worden naar herbestemming. Kleine kerkgebouwen en pastorieën zouden in dat kader een burgerwoonbestemming kunnen krijgen. Voor wat betreft de grotere kerkgebouwen zal, bij een eventuele toekomstige inventarisatie naar beschikbare maatschappelijke ruimtes, bekeken worden in hoeverre het mogelijk/wenselijkheid is om bijvoorbeeld de functie te wijzigen naar multifunctioneel centrum. Een mogelijke functiewijziging naar multifunctioneel centrum leidt ertoe dat het publieke karakter van grotere kerkgebouwen behouden blijft. Herbestemming gaat voor sloop. Sloop van (vrijkomende) kerkgebouwen is (vooralsnog) niet aan de orde.

7. De kerkgenootschappen

Het grootste deel van de niet-beschermd kerkgebouwen waarin nog erediensten plaatsvinden is in handen van kleinere geloofsgemeenschappen, zoals kerken die aangesloten zijn bij de PKN. De monumentaal beschermd kerkgebouwen zijn veelal eigendom van grotere geloofsgemeenschappen. De Rooms-katholieke Parochie Heilige Clara, het overkoepelend parochiebestuur van de katholieke kerken in Nieuwkoop, heeft meerdere kerken in eigendom. Ook bezit zij een kerkgebouw in Aarlanderveen, onderdeel van de gemeente Alphen aan den Rijn. Om deze reden is het vraagstuk van het parochiebestuur groter dan de afmeting van de gemeente Nieuwkoop.

Ook in onze gemeente hebben veel kerkgenootschappen te maken met een daling van het aantal leden en, inherent hieraan, een teruglopend kerkbezoek. Het gevolg hiervan is dat minder inkomsten kunnen worden gegenereerd. Over het algemeen richten kerkgenootschappen zich primair op de instandhouding van hun hoofddoel, de reden van hun bestaan, de 'zielzorg'. Het middel om dit doel te bereiken – het kerkgebouw als plaats van de viering – is in dit kader bij het ene genootschap van minder belang dan bij het andere genootschap. Een kerkelijke gemeenschap is, voor wat betreft de houding ten aanzien van religieus (monumentaal) vastgoed, geen erfgoedinstelling.

8. De rol van de burgelijke gemeente

Kerkeigenaren kunnen bij de gemeente Nieuwkoop terecht bij vragen op het gebied van regulier onderhoud, restauratie, beheer, gebruik, vergunningprocedures of bestemmingsplanwijzigingen. In geval de noodzaak bestaat om een kerkgebouw aan de eredienst te onttrekken en te sluiten, dan is de gemeente Nieuwkoop bereid om mee te denken bij herontwikkeling/herbestemming. Dit wordt bewerkstelligd door het adviseren en faciliteren van eigenaren van religieus vastgoed. In de praktijk gebeurt dat ook bij het traject voor het verlenen van een omgevingsvergunning en de begeleiding van onderhoud, restauraties, energiemaatregelen en verbouwingen. Ook voor deze categorie gebouwen is het wenselijk om proactief op te treden, zeker met een toenemende leegstand en verkoop van deze (veelal markante) gebouwen. De gemeente Nieuwkoop heeft ten aanzien van (monumentaal beschermd) kerkgebouwen de volgende rollen.

1. Open staan voor ander (tijdelijk) gebruik en daarmee herbestemming faciliteren;

Toelichting:

De gemeente Nieuwkoop staat open voor ander tijdelijk gebruik en faciliteert, op verzoek, herbestemming. Bij gemeentelijke monumenten zal advies ingewonnen worden bij de erfgoedcommissie van vereniging 'Dorp, Stad & Land', terwijl bij rijksmonumenten advies wordt ingewonnen bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

2. Het bieden van advies en begeleiding, ook over energiemaatregelen en financiële mogelijkheden (subsidies en voordelige leningen van andere overheden, fondsen), indien dat gewenst is;

Toelichting:

De gemeente Nieuwkoop heeft tot taak het adviseren en begeleiden bij het in stand houden van monumenten, restauratie en onderhoud. Dit gebeurt meestal naar aanleiding van concrete vragen van pandeigenaren. Vragen over duurzaamheid kunnen worden gesteld aan het Duurzaam Bouwloket.

3. Actief meedenken met kerkbesturen bij het vinden van een passende invulling van leegstaand religieus vastgoed;

Toelichting:

De gemeente Nieuwkoop zal, nadat een kerkbestuur het voornemen tot sluiting van een kerkgebouw kenbaar heeft gemaakt, actief meedenken over het vinden van een passende invulling van leegstaand religieus vastgoed. Daarbij zal primair gekeken worden naar in hoeverre, gelet op de cultuurhistorische waarden, het van belang is dat een bepaald kerkgebouw voor Nieuwkoop behouden blijft. Rijks- en gemeentelijke monumenten zijn vanwege hun monumentale status behoudenswaardig.

4. Contacten leggen met andere kerkgenootschappen in de gemeente, zodat de religieuze functie van een af te stoten kerkgebouw behouden kan blijven;

Toelichting:

De gemeente Nieuwkoop zal, indien door een kerkbestuur het voornemen tot sluiting van een kerkgebouw kenbaar wordt gemaakt, in overleg treden met andere kerkgenootschappen in de gemeente. Mogelijkerwijs zijn er kerkgenootschappen die behoefte hebben aan meer ruimte en voorziet een af te stoten kerkgebouw in deze behoefte. De religieuze functie van een af te stoten kerkgebouw blijft hierdoor behouden, al zal hierdoor wel weer een ander kerkgebouw vrijkomen waar een passende invulling aan gegeven moet worden.

5. Het faciliteren van transformaties, net als bij elke andere herbestemming;
6. In contact komen met potentiële kopers die goede ideeën hebben voor nieuw gebruik;

Toelichting:

Potentiële kopers van beschermde monumenten melden zich meestal op het moment dat men een bod wil uitbrengen of als er al een (voorlopig) koopcontract is. In de praktijk wordt opgemerkt dat er ook partijen zijn die zich in een veel eerder stadium willen laten oriënteren bij de gemeente Nieuwkoop ten aanzien van wat er mag en kan. Dat is een positieve ontwikkeling waarbij de gemeente Nieuwkoop in een vroeg stadium kan aangeven hoe men tegenover bepaalde ideeën, voorstellen of initiatieven staat.

7. Het laten maken van inventarisaties van kerken die de status hebben van gemeentelijk monument;

Toelichting:

Van kerkgebouwen die de status van gemeentelijk monument hebben heeft de gemeente Nieuwkoop een inventarisatie laten maken van het gebouw, het interieur en de in het interieur aanwezige onderdelen. Deze inventarisatie is onderdeel van een redengevende omschrijving. In een redengevende omschrijving zijn cultuurhistorische waarden vastgelegd. In een redengevende omschrijving wordt echt niet nader ingegaan op de transformatieruimte bij voorgenomen wijzigingen aan een monumentaal object, zoals een monumentaal kerkgebouw. Aanvragen die zich strekken tot het verbouwen van een monument zullen worden getoetst aan de redengevende beschrijvingen, in het bijzonder of al dan niet afbreuk wordt gedaan aan de cultuurhistorische waarden.

Bij kerkgebouwen die de status hebben van rijksmonument is een inventarisatie gedaan door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Net zoals bij gemeentelijke monumenten het geval is, zijn bijzondere cultuurhistorische waarden vastgelegd in een redengevende omschrijving. De inventarisaties bieden een bruikbaar handvat bij toekomstige transformatie en hiermee kunnen vragen van potentiële initiatiefnemers adequaat beantwoord worden.

8. Maatwerk bieden bij financiering in samenwerking met het Nationaal Restauratiefonds.

Ten aanzien van bovenstaande punten zal de gemeente Nieuwkoop haar rol blijven continueren. De dialoog met de huidige- en toekomstige eigenaren is van groot belang om nieuwe functies mogelijk te maken en zo beeldbepalende kerkgebouwen voor Nieuwkoop te behouden. Bij eventuele herbestemming is een integrale benadering van groot belang. Van de gemeente Nieuwkoop vraagt dat om een goede interne samenwerking en afstemming. De gemeente Nieuwkoop is bereid om een bijdrage van ten hoogste € 2.000,- te leveren aan de kosten die gemaakt worden in het kader van het verrichten van locatiestudies naar herbestemming.

9. Conclusies

Binnen de gemeente Nieuwkoop bevinden zich unieke kerkgebouwen die beeldbepalend zijn voor de afzonderlijke kernen. De meeste kerken genieten een beschermde status en verkeren in een redelijk tot (zeer (zie eerder opmerking hierover)) goede staat van onderhoud. De landelijke trend van leegstand en mogelijke afstoting van religieus vastgoed is nog niet direct zichtbaar, maar zal op de langere termijn zeker gaan spelen bij een aantal kerkgebouwen. Bij het grootste gedeelte van de kerkgebouwen zijn nu en in de toekomst echter geen problemen ten aanzien van gebruik en instandhouding te verwachten.

Als er sprake is van het onttrekken van een kerkgebouw aan de eredienst en het afstoten ervan dan is dat veelal het gevolg van een niet meer sluitende exploitatie. Subsidies onder onderhoud en restauratie stimuleren het in stand houden van monumenten, maar dragen niet bij aan de exploitatie van een kerk als instituut. In geval de onderhoudslasten voor een kerkgemeenschap niet meer opgebracht kunnen worden, kan dat aanleiding zijn om een kerkgebouw af te stoten. Het sluiten en afstoten van kerkgebouwen hoeft niet altijd het gevolg te zijn van een afname van het aantal kerkgangers.

Op dit moment staan binnen de gemeente Nieuwkoop geen kerkgebouwen leeg. De afzonderlijke kerkbesturen hebben blijk gegeven van hun eigen visie. De Clara- en Franciscus Federatie, het overkoepelende parochiebestuur van de katholieke kerken, is bezig met het ontwikkelen van een visie over de afzonderlijke kerkgebouwen. In de tweede helft van 2019 zal deze visie worden opgeleverd, waarna ook, na het verkrijgen van een bisschoppelijke machtiging, een besluit zal vallen over hoe het eigendom van een aantal kerkgebouwen wordt afgebouwd.

Kerkbesturen weten de weg naar de burgelijke gemeente goed te vinden. Dit geldt tevens voor initiatiefnemers die voornemens zijn om een nieuwe (passende) invulling te geven aan een afgestoten kerkgebouw. Het herbestemmen van de PKN-kerk aan de Kerkstraat in Nieuwveen en de PKN-kerk aan de Stationsweg in Zevenhoven zijn hiervan voorbeelden. Vragen van initiatiefnemers en kerkgenootschappen kunnen snel gesteld en beantwoord worden, waardoor de gemeente Nieuwkoop in een vroeg stadium betrokken kan worden.

Nevengebruik wordt gestimuleerd door mee te werken aan het culturele gebruik van kerken en door (incidentele) evenementen toe te staan.

Energiebesparing draagt bij aan het verbeteren van de exploitatie, maar is afhankelijk van de investeringsmogelijkheden van de kerkeigenaar. Grote investeringen lonen vooral bij een aanzienlijke energierekening.

Per kerkgebouw kan, indien sluiting en afstoting dreigt, een herbestemmingsprofiel opgesteld worden. Voordat een proces tot herbestemming in gang wordt gezet kan een herbestemmingsprofiel dienen als kader voor de eigenaar, de potentiële koper, de architect en ook voor de gemeente zelf, voor sturing, plantoetsing en vergunningverlening.

Het sluiten/afstoten van kerkgebouwen biedt kansen. Kleinere kerkgebouwen en pastorieën kunnen herbestemd worden tot woning. Grotere kerkgebouwen kunnen aangeboden worden aan andere kerkgenootschappen. Mogelijkerwijs zijn er kerkgenootschappen in de gemeente die op zoek zijn naar een groter gebouw. In dat geval kan een door een ander kerkgenootschap afgestoten kerkgebouw voorzien in een behoefte, waardoor de religieuze functie behouden blijft. Indien bij andere kerkgenootschappen geen behoefte is aan meer ruimte en er hierdoor geen invulling gegeven kan worden aan een leegstaand kerkgebouw, dan behoort functieverandering tot bijvoorbeeld multifunctioneel centrum tot de mogelijkheden. Transformatie naar multifunctioneel centrum zorgt

ervoor dat het publieke karakter behouden blijft en het gebouw ook in de toekomst een gemeenschapsfunctie blijft vervullen. In geval interieurdelen monumentale bescherming genieten, wordt een verandering van functie lastiger. Een voorbeeld hiervan is de aanwezigheid van een Knipscheerorgel, een rijksmonument, in de Nederlands Hervormde Kerk in Nieuwveen. Wel kan het Catharijneconvent bemiddelen ten aanzien van interieurdelen die monumentale bescherming genieten. Mogelijkerwijs zijn er op landelijk niveau mogelijkheden om bepaalde beschermde interieurdelen een goede toekomst te geven, waardoor behoud van deze elementen gegarandeerd kan worden.

Ten aanzien van behoud van religieus vastgoed zullen het maatschappelijke belang, met inbegrip van de cultuurhistorische waarden, en het belang van de (nieuwe) eigenaar van een kerkgebouw goed tegen elkaar afgewogen moeten worden. Het is aan kerkbesturen om vervolgens een beslissing te nemen en keuzes te maken in het transformatieproces. Herbestemmingsprofielen die opgesteld worden door kerkbesturen en inventarisaties/waarderingen kunnen helpen om weloverwogen keuzes te maken. Ze kunnen tevens worden ingezet als sturingsmiddel en kunnen daarmee meer duidelijkheid verschaffen voor initiatiefnemers. Een positieve grondhouding van de gemeente ten aanzien van nieuw gebruik en functieverandering is een voorwaarde voor duurzaam behoud van religieus vastgoed, indien duurzaam behoud wenselijk is. Aan deze positieve grondhouding kan uiting gegeven worden middels het faciliteren van ruimtelijke procedures. Dat vraagt om een integrale aanpak van dit vraagstuk, zoals is uiteengezet in deze visie.

BIJLAGEN:

Bijlage 1: Rijksmonumenten

Adres	Naam	Bouwjaar
Langeraarseweg 90, Langeraar	Heilige Adrianuskerk	1902
Dorpsstraat 35, Nieuwkoop	Onze Lieve Vrouwe Hemelvaartkerk	1934-1935
Dorpsstraat 131, Nieuwkoop	Remonstrantse kerk	1822
Regthuijsplein 18, Nieuwkoop	Nederlands Hervormde kerk	1821
Kerkstraat 45, Nieuwveen	Nederlands Hervormde Kerk	1858 (alleen orgel)
Noordse Dorpsweg 4, Noordse Dorp	Nederlands Hervormde kerk	1843
Aardamseweg 3, Ter Aar	Nederlands Hervormde kerk	1568, 1843 (herbouw)

Bijlage 2: Gemeentelijke monumenten

Adres	Naam	Bouwjaar
Dorpsstraat 43, Nieuwveen	Heilige Nicolaaskerk	1867
Kerkstraat 45, Nieuwveen	Nederlands Hervormde Kerk	1831 (kerk), 1929 (toren)
Noordeinde 26, Noordeinde	Heilige Johannes Geboortekerk	1935
Oostkanaalkade 2, Ter Aar	Gereformeerde kerk	1912
Dorpsstraat 12, Zevenhoven	Nederlands Hervormde kerk	19 ^{de} eeuw (kerk), 1937 (toren)

Bijlage 3: Niet beschermde objecten

Adres	Naam	Bouwjaar
Achterweg 4, Nieuwkoop	Gereformeerde Kerk	1965
Nieuwveenseweg 15, Nieuwkoop	Evangelische gemeente 'De Brug'	2012
Nieuwveenseweg 38a, Nieuwkoop	Christelijk Gereformeerde Kerk	1930/1986/2017
Viergang 18, Nieuwveen	Ursulakapel	1955
Simon van Capelweg 60, Noorden	Heilige Martinuskerk	1882
Jonkheer K.W.L. de Muraltstraat 23, Ter Aar	Hersteld Hervormde Gemeente Ter Aar	1989
Korte Meentweg 17, Woerdense Verlaat	Gereformeerde kerk	1964

Bijlage 4: Voormalige kerkgebouwen

Adres	Voormalige kerk	Bouwjaar
Kerkstraat 2, Nieuwveen	Gereformeerde Kerk	1895
Stationsweg 15, Zevenhoven	Gereformeerde Kerk	1905

Bijlage 5: Inventarisatiekaarten

LANGERAAR

Naam kerk: Heilige Adrianuskerk
Religieuze stroming: Katholicisme
Locatie: Langeraarseweg 90, Langeraar

Architect en bouwjaar:
J.L. Meester, J. Scheepens (1902)

Gebruiker(s):
Clara- en Franciscus Federatie

Wettelijk eigenaar:
De Rooms-katholieke Parochie Heilige Clara

Opmerkingen:
In baksteen opgetrokken centraliserende driebeukige kruisbasiliek met achthoekige kruising, driebeukig transept en vijfzijdig gesloten koor met veelzijdige zijkoren onder een samenstel van leien lessenaar- en zadeldaken met dakruiters en aan de westzijde voor het schip een hoog oprijzende toren op vierkante grondslag met ingesnoerde leien naaldspits.

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
-

Toekomstperspectief:
De Clara- en Franciscus Federatie heeft de Stichting Kerkelijk Waardebeheer opdracht gegeven een locatiestudie te verrichten betreffende het religieuze vastgoed van de Federatie. De locatiestudie van de kerk in Noorden is afgerond. Ten aanzien van de katholieke kerken in Langeraar, Nieuwkoop, Nieuwveen, Noordeinde en Aarlanderveen (in de buurgemeente Alphen aan den Rijn) wordt een locatiestudie verricht. Na afronding van de locatiestudie zullen diverse scenario's onderzocht worden, waarna besluitvorming volgt.

De afzonderlijke kerkbesturen zien graag behoud van het religieuze vastgoed, ook in geval een kerkgebouw wordt gesloten en uiteindelijk wordt afgestoten. Behoud van religieus vastgoed is ook het uitgangspunt van de gemeente Nieuwkoop. De parochianen erkennen dat de financiële positie terugloopt en zijn zich ervan bewust dat het aantal kerkgebouwen voor een gezonde begroting uiteindelijk gedecimeerd moet worden. Vooralsnog zal bekeken worden of kerkgebouwen verhuurd kunnen worden voor publieke doeleinden en teruggehuurd kunnen worden voor het houden van religieuze diensten, zodat hiermee inkomsten kunnen worden gegenereerd.

De (financiële) positie van de parochie in Langeraar is toereikend.

NIEUWKOOP

Naam kerk: Gereformeerde Kerk
Religieuze stroming: Aangesloten bij de PKN
Locatie: Achterweg 4, Nieuwkoop

Bouwjaar:
1965

Gebruiker(s):
Gereformeerde Kerk Nieuwkoop

Wettelijk eigenaar:
Gereformeerde Kerk Nieuwkoop

Opmerkingen:

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
In het recente verleden is onderhoud aan het kerkgebouw uitgevoerd. In dit kader zijn de stalen kozijnen vervangen, is betonrot aangepakt en is het voegwerk hersteld. Verwacht wordt dat het dak binnen nu en een paar jaar moet worden vernieuwd, aangezien het dak meer dan 20 jaar geleden is vervangen.

Toekomstperspectief:
Er wordt geprobeerd om een koper te vinden voor het kerkgebouw. Gehoopt wordt op een koper die het kerkgebouw wil verhuren aan het kerkbestuur voor het houden van diensten. De verwachting is uitgesproken dat over circa 10 jaar geen kerkdiensten meer op de huidige locatie zullen worden gehouden.

Naam kerk: Onze Lieve Vrouwe Hemelvaartkerk

Religieuze stroming: Katholicisme

Locatie: Dorpsstraat 35, Nieuwkoop

Architect en bouwjaar:

J.P. Dessing (1934/1935)

Gebruiker(s):

Clara- en Franciscus Federatie

Wettelijk eigenaar:

De Rooms-katholieke Parochie Heilige Clara

Opmerkingen:

Driebeukige pseudobasiliek met een acht traveeën lang kerkship onder een steil zadeldak met aan weerszijden vijf steekkapen. Er deels bovenuit stekend, een drie traveeën lang verhoogd smaller priesterkoor, afgesloten door een halfronde absis onder een vijfzijdig gesloten schilddak. De daken zijn gedekt met bruin-verglaasde Romaanse pannen.

Huidig gebruik:

In functie

Technische staat:

-

Toekomstperspectief:

De Clara- en Franciscus Federatie heeft de Stichting Kerkelijk Waardebeheer opdracht gegeven een locatiestudie te verrichten betreffende het religieuze vastgoed van de Federatie. De locatiestudie van de kerk in Noorden is afgerond. Ten aanzien van de katholieke kerken in Langeraar, Nieuwkoop, Nieuwveen, Noordeinde en Aarlanderveen (in de gemeente Alphen aan den Rijn) wordt een locatiestudie verricht. Na afronding van de locatiestudie zullen diverse scenario's onderzocht worden, waarna besluitvorming volgt.

De afzonderlijke kerkbesturen zien graag behoud van het religieuze vastgoed, ook in geval een kerkgebouw wordt gesloten en uiteindelijk wordt afgestoten. Behoud van religieus vastgoed is ook het uitgangspunt van de gemeente Nieuwkoop. De parochianen erkennen dat de financiële positie terugloopt en zijn zich ervan bewust dat het aantal kerkgebouwen voor een gezonde begroting uiteindelijk gedecimeerd moet worden. Vooralsnog zal bekeken worden of kerkgebouwen verhuurd kunnen worden voor publieke doeleinden en teruggehuurd kunnen worden voor het houden van religieuze diensten, zodat hiermee inkomsten kunnen worden gegenereerd.

De (financiële) positie van de parochie in Nieuwkoop is kwetsbaar.

Naam kerk: Remonstrantse kerk
Religieuze stroming: Remonstrantse Gemeente
Locatie: Dorpsstraat 131, Nieuwkoop

Bouwjaar: 1822

Gebruiker(s):
Remonstrantse Broederschap

Wettelijk eigenaar:
Remonstrantse Broederschap

Opmerkingen:
Eenvoudige zaalkerk, 1822, met spitsboogvensters, gescheiden door lisenen. Tot de inventaris behoren, een preekstoel met doophek, 17e eeuw; een voorzangerslezenaar, doopbekkenhouder en predikantslezenaar, twee kronen, 17e eeuw en een deuromlijsting, gesneden in Lodewijk XVI- vormen.

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
Het kerkgebouw verkeert in een goede algehele staat. Groot onderhoud wordt niet verwacht. Wel is de verwarmingsketel aan vervanging toe en wordt de mogelijkheid verkend of heaters in het kerkgebouw kunnen worden geplaatst.

Toekomstperspectief:
De verwachting is uitgesproken dat de kerk de komende 10 jaren in ieder geval open zal blijven. Wel is aangegeven dat de verwachting bestaat dat het kerkgebouw over zo'n 20 jaar niet meer zijn huidige functie heeft. Het is aan een volgende generatie om zich uit te spreken over de instandhouding van de kerkelijke gemeente.

Naam kerk: Evangelische gemeente De Brug
Religieuze stroming: Evangelische Gemeente
Locatie: Nieuwveenseweg 15, Nieuwkoop

Bouwjaar:
2012

Gebruiker(s):
Evangelische gemeente De Brug

Wettelijk eigenaar:
Evangelische gemeente De Brug

Opmerkingen:
De gemeente Nieuwkoop heeft een opstalrecht op een gedeelte van het perceel.

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
Het pand verkeert in een goede staat. Groot onderhoud wordt niet verwacht.

Toekomstperspectief:
De verwachting bestaat dat over circa 10 jaar nog steeds kerkdiensten worden gehouden op de huidige locatie.

Naam kerk: Christelijk Gereformeerde Kerk
Religieuze stroming: Christelijk Gereformeerde Kerk
Locatie: Nieuwveenseweg 38a, Nieuwkoop

Architect en bouwjaar:
1930/1986/2017

Gebruiker(s):
Christelijk Gereformeerde Kerk

Wettelijk eigenaar:
Christelijk Gereformeerde Kerk

Opmerkingen:

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
Het kerkgebouw functioneert naar tevredenheid en is in een goede staat van onderhoud.

Toekomstperspectief:
De verwachting bestaat dat over circa 10 jaar nog steeds kerkdiensten worden gehouden op de huidige locatie. Het is mogelijk om het kerkgebouw, indien daar in de toekomst behoefte aan is, uit te breiden. Hiertoe is grond aangekocht.

Naam kerk: Nederlands Hervormde kerk
Religieuze stroming: Aangesloten bij de PKN
Locatie: Reghthuisplein 18, Nieuwkoop

Bouwjaar: 1821

Gebruiker(s):
Hervormde gemeente Nieuwkoop

Wettelijk eigenaar:
Kerkvoogdij der Hervormde Gemeente Nieuwkoop

Opmerkingen:
Eenvoudige zaalkerk met driezijdige sluiting en houten klokkentorentje boven de westgevel, gebouwd in 1821. Spitsboogvensters, waartussen afgeschuinde steunberen. Inwendig een tongewelf met trekbalen, een preekstoel uit de bouwtijd; en een diakenkist, 17e eeuw. Eenklaviers orgel uit de 18e eeuw, in 1907 aangekocht bij M. Vermeulen te Woerden. De kas werd in 1907 gemaakt met gebruikmaking van enige ornamentiek van het oude orgel. Van het 18e eeuwse instrument zijn nog enige registers bewaard gebleven. Voorts enkele 17e eeuwse grafzerken

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
-

Toekomstperspectief:
De verwachting is uitgesproken dat in het kerkgebouw over zo'n 10 jaar nog steeds diensten worden verzorgd. Mocht er ooit een moment komen dat het beëindigen van kerkdiensten wordt overwogen, dan is aangegeven dat een museumfunctie mogelijksterwijs een passende functie kan zijn voor het kerkgebouw.

NIEUWVEEN

Naam kerk: Heilige Nicolaaskerk
Religieuze stroming: Katholicisme
Locatie: Dorpsstraat 43, Nieuwveen

Architect en bouwjaar:
Th. Asselaar (1867)

Gebruiker(s):
Clara- en Franciscus Federatie

Wettelijk eigenaar:
De Rooms-katholieke Parochie Heilige Clara

Opmerkingen:
De Neogotische kerk met zuidtoren heeft zes traveeën en een koor van een travee met driezijdige sluiting. De gevels zijn opgetrokken uit rode baksteen in kruisverband en voorzien van steunberen met bakstenen afzaten. De gevels en steunberen verjongen boven het maaiveld en zijn gepleisterd, behalve de voet van de toren. Onder de gootlijsten zijn ter decoratie brede sierfriezen gemetseld. Op de zadel- en lessenaarsdaken liggen leien in maasdekking, evenals op de naaldspitsen van de toren en op de dakkappen. Het dak ligt haaks op de straat.

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
-

Toekomstperspectief:
De Clara- en Franciscus Federatie heeft de Stichting Kerkelijk Waardebeheer opdracht gegeven een locatiestudie te verrichten betreffende het religieuze vastgoed van de Federatie. De locatiestudie van de kerk in Noorden is afgerond. Ten aanzien van de katholieke kerken in Langeraar, Nieuwkoop, Nieuwveen, Noordeinde en Aarlanderveen (in de gemeente Alphen aan den Rijn) wordt een locatiestudie verricht. Na afronding van de locatiestudie zullen diverse scenario's onderzocht worden, waarna besluitvorming volgt.

De afzonderlijke kerkbesturen zien graag behoud van het religieuze vastgoed, ook in geval een kerkgebouw wordt gesloten en uiteindelijk wordt afgestoten. Behoud van religieus vastgoed is ook het uitgangspunt van de gemeente Nieuwkoop. De parochianen erkennen dat de financiële positie terugloopt en zijn zich ervan bewust dat het aantal kerkgebouwen voor een gezonde begroting uiteindelijk gedecimeerd moet worden. Vooralsnog zal bekeken worden of kerkgebouwen verhuurd kunnen worden voor publieke doeleinden en teruggehuurd kunnen worden voor het houden van religieuze diensten, zodat hiermee inkomsten kunnen worden gegenereerd.

De financiële positie van de parochie in Nieuwveen is toereikend.

Naam kerk: Gereformeerde Kerk

Locatie: Kerkstraat 2, Nieuwveen

Bouwjaar:

1905

Gebruiker(s):

Stichting Kerkherstel Nieuwveen

Wettelijk eigenaar:

Stichting Kerkherstel Nieuwveen

Opmerkingen:

Het kerkgebouw bestaat uit een begane grond en een zadeldak dat haaks op de weg staat. De kerk is oorspronkelijk vier traveeën lang en is na de Tweede Wereldoorlog verlengd. De scheiding is zowel in het metselwerk als in het dak zichtbaar. De oorspronkelijke gevels zijn gebouwd van rode baksteen in kruisverband en het verlengde deel in rode baksteen in halfsteensverband. Het dak van de kerk is gedekt met gesmoorde pannen.

Huidig gebruik:

Op 6 september 2009 is de laatste kerkelijke dienst gehouden in de Gereformeerde Kerk. Sinds 7 oktober 2011 is de kerk eigendom van de Stichting Kerkherstel Nieuwveen. Sinds die tijd is de kerk zoveel mogelijk opengesteld voor gebruik door dorpsbewoners, bijvoorbeeld ten behoeve van exposities. Daarnaast zijn er vergaderingen en bijeenkomsten gehouden in het kerkgebouw. Deze activiteiten zijn echter onvoldoende gebleken voor een duurzame instandhouding van het gebouw. Vanuit dit perspectief is ervoor gekozen om het kerkgebouw te herbestemmen in 'Wonen'.

Technische staat:

Toekomstperspectief:

Het kerkgebouw aan de Kerkstraat 2 te Nieuwveen zal een woonfunctie gaan krijgen.

Naam kerk: Ontmoetingskerk
Religieuze stroming: Aangesloten bij de PKN
Locatie: Kerkstraat 45, Nieuwveen

Architect en bouwjaar:

H. Knipscheer (bouwjaar 1858 voor wat betreft het orgel, het kerkgebouw dateert uit 1832)

Gebruiker(s):

Protestantse Gemeente Nieuwveen

Wettelijk eigenaar:

Protestantse Gemeente Nieuwveen

Opmerkingen:

Alleen het Knipscheerorgel in het kerkgebouw is een rijksmonument. Van het werk van de Amsterdamse orgelmaker Knipscheer is relatief weinig bewaard gebleven. Zijn instrumenten munten uit door klassieke bouwprincipes gepaard gaande aan een eigentijdse klankgeving. De instrumenten zijn nog geheel op ambachtelijke wijze vervaardigd. Het instrument is nog nagenoeg ongeschonden bewaard gebleven behoudens de, vrij van het orgel geplaatste, uitbreiding met een zelfstandig pedaalwerk met drie registers.

Huidig gebruik:

In functie

Technische staat:

Er worden binnen nu en 5 jaar reparatiewerkzaamheden verwacht aan het dak van het kerkgebouw.

Toekomstperspectief:

Het kerkbestuur heeft goede contacten met de Hervormde Gemeente Zevenhoven. Aangegeven is dat de behoefte bestaat om verdere samenwerking te bevorderen. Onderzocht zal moeten worden welke zaken samen opgepakt kunnen worden. De verwachting is uitgesproken dat, mocht het ledenbestand zodanig zijn afgenomen dat er onder de leden geen draagvlak meer bestaat om het kerkgebouw open te houden, het kerkgebouw ooit eens vrij zal komen. Het is vooralsnog onduidelijk of over zo'n 20 jaar nog diensten op de huidige locatie worden verzorgd. Dit hangt af van het ledenaantal en het draagvlak om het kerkgebouw open te houden.

Naam kerk: Ursulakapel

Religieuze stroming: Katholicisme

Locatie: Viergang 18, Nieuwveen

Architect en bouwjaar:

Thunissen en Kranendonk (1955)

Gebruiker(s):

Ipse-De Bruggen

Wettelijk eigenaar:

Ipse-De Bruggen

Opmerkingen:

De kapel behoort toe aan zorginstelling Ipse-De Bruggen en wordt gebruikt voor het houden van katholieke diensten voor inwoners van Ipse-De Bruggen, Nieuwveen.

Huidig gebruik:

In functie

Technische staat:

De kapel verkeert in een goede staat van onderhoud.

Toekomstperspectief:

De verwachting is uitgesproken dat over circa 10 jaar nog steeds diensten worden gehouden in de huidige kapel.

NOORDEINDE

Naam kerk: Heilige Johannes Geboortekerk

Religieuze stroming: Katholicisme

Locatie: Noordeinde 26, Noordeinde

Architect en bouwjaar:

Jac. P. Dessing (1935)

Gebruiker(s):

Rooms Katholieke Gemeente Zevenhoven

Wettelijk eigenaar:

De Rooms-katholieke Parochie Heilige Clara

Opmerkingen:

De zijgevels van de kerk bestaan uit voer gevelvlakken die door steunberen worden gescheiden. In elk gevelvlak bevinden zich drie vensters waarvan het middelste hoger is dan de twee vensters daarnaast. De gevel wordt afgesloten met een strook siermetselwerk en een dakgoot. Achter de kerk bevindt zich een zogenaamde Lourdesgrot.

Huidig gebruik:

In functie

Technische staat:

Het dak van het kerkgebouw is recentelijk vernieuwd. Er wordt geen groot onderhoud verwacht.

Toekomstperspectief:

De Clara- en Franciscus Federatie heeft de Stichting Kerkelijk Waardebeheer opdracht gegeven een locatiestudie te verrichten betreffende het religieuze vastgoed van de Federatie. De locatiestudie van de kerk in Noorden is afgerond. Ten aanzien van de katholieke kerken in Langeraar, Nieuwkoop, Nieuwveen, Noordeinde en Aarlanderveen (in de buurgemeente Alphen aan den Rijn) wordt een locatiestudie verricht. Na afronding van de locatiestudie zullen diverse scenario's onderzocht worden, waarna besluitvorming volgt.

De afzonderlijke kerkbesturen zien graag behoud van het religieuze vastgoed, ook in geval een kerkgebouw wordt gesloten en uiteindelijk wordt afgestoten. Behoud van religieus vastgoed is ook het uitgangspunt van de gemeente Nieuwkoop. De parochianen erkennen dat de financiële positie terugloopt en zijn zich ervan bewust dat het aantal kerkgebouwen voor een gezonde begroting uiteindelijk gedecimeerd moet worden. Vooralsnog zal bekeken worden of kerkgebouwen verhuurd kunnen worden voor publieke doeleinden en teruggehuurd kunnen worden voor het houden van religieuze diensten, zodat hiermee inkomsten kunnen worden gegenereerd.

De financiële positie van de parochie in Noordeinde is het meest kwetsbaar van alle parochies binnen de Clara- en Franciscus Federatie.

NOORDEN

Naam kerk: Heilige Martinuskerk
Religieuze stroming: Katholicisme
Locatie: Simon van Capelweg 60, Noorden

Architect en bouwjaar:
Y. Bijvoets (1882)

Gebruiker(s):
Rooms Katholieke Gemeente Noorden

Wettelijk eigenaar:
De Rooms-katholieke Parochie Heilige Clara

Opmerkingen:
Neogotische kerk met toren. Verving schuurkerk uit 1816.

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
-

Toekomstperspectief:
De Clara- en Franciscus Federatie heeft de Stichting Kerkelijk Waardebeheer opdracht gegeven een locatiestudie te verrichten betreffende het religieuze vastgoed van de Federatie. De locatiestudie van de kerk in Noorden is afgerond. Ten aanzien van de katholieke kerken in Langeraar, Nieuwkoop, Nieuwveen, Noordeinde en Aarlanderveen (in de gemeente Alphen aan den Rijn) wordt een locatiestudie verricht. Na afronding van de locatiestudie zullen diverse scenario's onderzocht worden, waarna besluitvorming volgt.

De afzonderlijke kerkbesturen zien graag behoud van het religieuze vastgoed, ook in geval een kerkgebouw wordt gesloten en uiteindelijk wordt afgestoten. Behoud van religieus vastgoed is ook het uitgangspunt van de gemeente Nieuwkoop. De parochianen erkennen dat de financiële positie terugloopt en zijn zich ervan bewust dat het aantal kerkgebouwen voor een gezonde begroting uiteindelijk gedecimeerd moet worden. Vooralsnog zal bekeken worden of kerkgebouwen verhuurd kunnen worden voor publieke doeleinden en teruggehuurd kunnen worden voor het houden van religieuze diensten, zodat hiermee inkomsten kunnen worden gegenereerd.

De financiële positie van de parochie in Noorden is kwetsbaar.

NOORDSE DORP

Naam kerk: Nederlands Hervormde Kerk

Religieuze stroming: Aangesloten bij de PKN, gebruik door hervormde gemeente

Locatie: Noordse Dorpsweg 4, Noordse Dorp

Bouwjaar:

P. de Wit (1843)

Gebruiker(s):

Hervormde Gemeente Noorden

Wettelijk eigenaar:

Hervormde Gemeente Noorden

Opmerkingen:

Nederlands Hervormde Kerk. Zaalkerk met spitsboogvensters en achtkantig houten klokkentorentje. Neo-klassicismistische ingangspartij.

Huidig gebruik:

In functie

Technische staat:

-

Toekomstperspectief:

De verwachting is uitgesproken dat over circa 10 jaar nog steeds diensten worden gehouden op de huidige locatie.

TER AAR

Naam kerk: Nederlands Hervormde Kerk
Religieuze stroming: Aangesloten bij de PKN
Locatie: Aardamseweg 3, Ter Aar

Bouwjaar:
1568, herbouw in 1843

Gebruiker(s):
Hervormde Gemeente Ter Aar

Wettelijk eigenaar:
Nederlands Hervormde Gemeente voor Langer- en Korteraar

Opmerkingen:
Eenbeukig gebouw met aan de oost- en westzijde driezijdige sluitingen. Gebouwd omstreeks 1568. Herbouwd blijkens steen in 1843. Spitsboogramen, zeshoekig houten daktorentje met slanke spits. Klassicistische deuromlijsting met consoles, hoofdstel en bovenlicht. In het door een houten tongewelf overdekt gebouw bevinden zich onder meer: een preekstoel eind 18e eeuw; orgelkas, midden 19e eeuw, drie 18e eeuwse kaarsenkronen en twee psalmbordjes in gesneden Lodewijk XVI-omlijsting. Eikenhouten klokkenstoel met klok van J.A. de Grave.

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
Het kerkgebouw is recent geheel gerenoveerd. De vloer is vernieuwd en er is een nieuw dakruiter op het kerkgebouw gekomen.

Toekomstperspectief:
Er is een optimistische kijk op de toekomst van de kerkelijke gemeente en het openhouden van het kerkgebouw. Verwacht wordt dat over zo'n 15 jaar nog steeds kerkdiensten verzorgd worden op de huidige locatie.

Naam kerk: Hersteld Hervormde Gemeente Ter Aar
Religieuze stroming: Hersteld Hervormde Gemeente
Locatie: Jonkheer K.W.L. de Muralstraat 23, Ter Aar

Bouwjaar:
1989

Gebruiker(s):
Hersteld Hervormde Gemeente Ter Aar

Wettelijk eigenaar:
Nederlands Hervormde Evangelisatie op Gereformeerde Grondslag Jonathan

Opmerkingen:

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:

Toekomstperspectief:
De verwachting is uitgesproken dat over circa 10 jaar nog steeds diensten worden gehouden op de huidige locatie.

Naam kerk: Gereformeerde kerk
Religieuze stroming: Aangesloten bij de PKN
Locatie: Oostkanaalkade 2, Ter Aar

Architect en bouwjaar:
J. Hengeveld (1912)

Gebruiker(s):
Kerkgenootschap Gereformeerde Kerk van Ter Aar

Wettelijk eigenaar:
Kerkgenootschap Gereformeerde Kerk van Ter Aar

Opmerkingen:
Zaalkerkje met klokkentorentje aan de voorzijde. Gevels gedecoreerd met neo-renaissancistische ornamenten. Zijgevels met steunberen, lisenen, friezen en spaarvelden. Voorgevel met hoekpilasters en waterend middendeel. Deze met de entree en bekroond door een houten klokkenstoel.

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
-

Toekomstperspectief:
De verwachting is uitgesproken dat over circa 10 jaar nog steeds kerkdiensten gehouden worden op de huidige locatie.

WOERDENSE VERLAAT

Naam kerk: Gereformeerde kerk

Religieuze stroming: Aangesloten bij de PKN

Locatie: Korte Meentweg 17, Woerdense Verlaat

Bouwjaar:

1964

Gebruiker(s):

Gereformeerde kerk te Woerdense Verlaat

Wettelijk eigenaar:

Gereformeerde kerk te Woerdense Verlaat

Opmerkingen:

Huidig gebruik:

In functie

Technische staat:

Toekomstperspectief:

De verwachting is uitgesproken dat over circa 10 jaar nog steeds diensten worden gehouden op de huidige locatie.

ZEVENHOVEN

Naam kerk: Nederlands Hervormde Kerk
Religieuze stroming: Aangesloten bij de PKN
Locatie: Dorpsstraat 12, Zevenhoven

Bouwjaar:
19de eeuw (kerkgebouw), 1937 (toren)

Gebruiker(s):
Protestantse Gemeente Zevenhoven

Wettelijk eigenaar:
Protestantse Gemeente Zevenhoven

Opmerkingen:
De kerk heeft een zadeldak met wolfeind en aan de achterzijde van de kerk is een aanbouw gebouwd onder een zadeldak. Beide daken staan haaks op de straat. Het dak van de kerk is gedekt met leien in maasdekking en het dak van de aanbouw is gedekt met gesmoorde dakpannen. De toren en de aanbouw aan de achterzijde van de kerk zijn gebouwd van rode baksteen in Vlaams verband en de kerk van rode baksteen in kruisverband. De buitenmuren van de kerk zijn geleed en hebben onder de goot reikende steunberen.

Huidig gebruik:
In functie

Technische staat:
Het kerkgebouw is geheel vernieuwd en verkeert in een goede staat.

Toekomstperspectief:
De verwachting is uitgesproken dat over circa 10 jaar nog steeds kerkdiensten gehouden worden op de huidige locatie.

Naam kerk: Gereformeerde Kerk
Locatie: Stationsweg 15, Zevenhoven

Bouwjaar:

Gebruiker(s):
Particulier

Wettelijk eigenaar:
Particulier

Opmerkingen:

Het kerkgebouw is gebouwd in baksteen in kruisverband met een zadeldak dat haaks op de weg staat. Het dak is aan de westzijde gedekt met geglazuurde Tuile du Nordpannen en het dak aan de oostzijde is gedekt met gesmoorde Hollandse pannen. De gevels zijn geschilderd en de kerk heeft een gepleisterd lint. Over de gevels loopt een hardstenen cordonlijst die ter hoogte van de vensters dienst doet als lekdorpel. De gevelopeningen hebben ijzeren gefigureerde vensters met glas. Tegen de rechterzijgevel is een aanbouw met plat dak en tegen de achtergevel is een eenlaagse aanbouw met zadeldak gebouwd die niet beschermenswaardig zijn.

Huidig gebruik:
Buiten gebruik

In het bestemmingsplan 'Kern Nieuwveen, Zevenhoven en Noordeinde' is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om de maatschappelijke bestemming van de kerk te wijzigen in wonen. Op 22 mei 2017 is gevraagd om gebruik te maken van deze wijzigingsbevoegdheid. Op 14 november 2017 is daartoe een wijzigingsplan vastgesteld door het college. Het kerkgebouw is bestemd als burgerwoning. De naastgelegen parochie heeft eveneens een burgerwoonbestemming gekregen.

Technische staat:

Toekomstperspectief:
Het kerkgebouw heeft een woonbestemming gekregen.